

Södertörns högskola | Förskollärarytbildning med interkulturell profil,
erfarenhetsbaserad | Självständigt arbete 15 hp| Hötterminen 2015

Det ska vara på riktigt!

- Dramatisering som metod för konflikthantering
i förskolan.

Av: Veronica Bergsmo
Handledare: Krystof Kasprzak

It must be real!

- Dramatization as a method of conflict resolution in kindergarten.

Abstract

In my essay I illustrate some of the different methods and theories that can be applied when children in preschool exhibit a disruptive behavior. I reflect on the story based on concepts such as shame, guilt, emotional state, competence to play, solution-oriented pedagogy and forum theater.

The story takes place in a kindergarten yard. There are five children at the age of five playing a game that is inspired by a program that two of the children have seen on TV, and it must be real. The game goes astray and the children who had seen the program fall into physical conflict with each other. One child pushes his mate up against a wall with the aid of a stick. My reflections of the text assume questions on how I can resolve the conflict in a good way, what is the role of emotions in interaction with others? I investigate whether a form of forum theater could be a way to bring in more of the theories in efforts to help children with externalizing behavior to find strategies in every day life. I also reflect whether observations, dramatizations, environment and attitude can make a difference in how children handle their capacity for constructive play and their interaction with other children? In my conclusions, I see that there is not one way to go but many. Everything depends on the situation, the children and the educators that are involved.

Keyword: For real, shame, play, conflict, aggressive behavior and forum theater

Det ska vara på riktigt!

- Dramatisering som metod för konflikthantering i förskolan.

Sammanfattning

I min essä belyser jag olika metoder och teorier som kan tillämpas när barn inom förskolan uppvisar ett utagerande beteende. Jag reflekterar över berättelsen utifrån begrepp som skam, skuld, affektöverföring, lekkompetens, lösningsinriktad pedagogik samt forumteater.

Berättelsen utspelar sig på en förskolegård. Det är fem barn i femårsåldern som leker en lek som är inspirerad av ett program som två av barnen har sett på TV och det ska vara på riktigt. Leken urartar till att de två barn som sett programmet hamnar i fysisk konflikt med varandra. Ena barnet trycker upp sin kompis mot en vägg med hjälp av en pinne. Mina reflektioner utgår ifrån frågor som hur jag ska kunna lösa konflikten på ett bra sätt, vilken roll spelar olika affekter i samspel med andra? Jag undersöker även ifall en form av forumteater kan vara en metod att få in flera av teorierna i arbetet med att hjälpa barn med utagerande beteende att hitta strategier i vardagen. Jag reflekterar även över om observationer, dramatiseringar, miljö och bemötande kan göra skillnad i hur barn hanterar sin förmåga till konstruktiv lek och sin interaktion med kamrater? I mina slutsatser ser jag att det inte finns en väg att gå utan många. Allt beror helt på situation, vilka barn och pedagoger som är inblandade.

Nyckelord: På riktigt, skam, lek, konflikt, utagerande beteende & forumteater

Innehållsförteckning

Berättelse.....	4
Syfte och frågeställning	10
Frågor jag önskar belysa i min essä	10
Metod	11
Hermeneutik	12
Fenomenologi.....	13
Etiska överväganden	14
Utagerande beteende	14
Effekten av affektöverföring.....	17
Skam.....	18
Bra eller dålig skam, finns det?.....	19
Skuld.....	21
På riktigt	22
Lekkompentens – vad innebär det?	23
LIP- Lösningssinriktad pedagogik.....	25
Forumteater	26
Avslutande reflektion.....	28
Litteraturlista.....	30

Det ska vara på riktigt!

Dramatisering som metod för konflikthantering i förskolan

Berättelse

Jag hör hur ett barn plötsligt skriker,

”Sluta! Stooopp! Du stryper mig, jag kan inte andas!”

Jag vänder mig om. Hör andra barn som skriker, stop! Ser en grupp barn som står i klunga invid en husvägg. Jag börjar springa mot skriken, känner paniken växa som en vivelvind i kroppen. Adrenalinet pumpar ut i kroppen och andningen ökar snabbt. Får en bild för mig, hur ett barn blir strypt av ett annat barn. Jag känner ett stort obehag och en stark oro, men samtidigt tänker jag att det inte kan vara så för då hade barnet inte kunnat skrika. Tankarna snurrar. Allt händer så fort. Men ändå känns det som att jag och tiden står still. Hinner tänka att jag var ju där för bara en minut sen och då var det en bra lek igång. Vad är det som händer?

Jag arbetar på en förskola med tre syskonavdelningar med ca 16 barn på varje avdelning. Det arbetar en förskollärare på heltid och två barnskötare, som delar på 1,5 tjänst, per avdelning. Vi är ofta ute på gården och ibland leker alla tillsammans. Den är delad i tre olika stora gårdar, en framsida, en baksida och en mellangård. Framsidan är ganska fyrkantig, plan och lättöverskådlig. Där finns gungor, sandlåda, några klätterträd samt en rutschkana. Mellangården är den minsta av gårdarna där vi med de yngsta barnen oftast är då det finns en mindre rutschkana som de små barnen kan åka i själva. Den har även gungor avsedda för mindre barn, sandlåda, buskar och vrår att gömma sig i. Den bakre gården är L-formad och lätt kuperad. Vid den kortare L-sidan finns en liten lekstuga med en liten sandlåda bredvid och ett lekbord. Mitt i finns en stor sandlåda, rutschkana och en klätterställning. Längst bort ligger en liten kulle. Den brukar vi åka pulka på vintertid. Bredvid den finns en liten dunge med buskar och träd som är planterade som en labyrint med många mysiga vrår. Alla dessa vrår och möjligheter till olika aktiviteter gör denna sida till en favorit bland de äldre barnen. Det är mycket plats att springa och leka på. Men det är det som blir lite problematiskt när det inte finns tillräckligt med personal. Jag känner att vi inte kan ha uppsikt över alla barn och finnas där när vi behövs. Det blir mest fokus på att springa dit det blir konflikter av olika slag. Känns inte som någon ultimata situation.

Klockan är strax före 16 och det är många barn kvar. Alla har samlats på bakgården och leker. Det är redan några i personalen som har gått hem och två är sjuka. Egentligen är vi alldeles för få personal,

för antalet barn just nu, därför har vi valt att vara alla tillsammans tidigare än vi brukar. Men det är bara en kort period under eftermiddagen idag det är så. Det är många barn som snart ska bli hämtade.

Har varit och tittat till en grupp barn som leker vid ena änden av gården, den som angränsar till framsidans gård. Det är fem barn, som alla ingår i femårsgruppen, som leker tillsammans. Tre pojkar och två flickor. De brukar leka tillsammans och deras lekar kan pågå i flera dagar. De tar liksom vid där de slutade igår. De leker bland buskarna och använder sig av pinnar och fantasin i sin lek. De pratar, skrattar och springer runt. Ofta leker de lekar som är inspirerade av det de sett på TV men ofta har inte alla sett samma program då flera egentligen är för äldre barn. Detta blir i sig ett problem eftersom inte alla vet vad de leker och vissa vill att det ska vara som på riktigt från just den serien eller programmet.

Visst uppstår konflikter men oftast löser de dem ganska bra själva. Vi har tränat ganska mycket på att sätta ord på tankar, önskemål och att vara öppen för andras sätt att tolka saker. Ibland blir det svårt för barnen att komma överens om hur de ska leka och då uppstår det konflikter. Speciellt när ett av barnen, Dag, är aktivt med i konflikten brukar det gå väldigt hett till. Då behövs oftast en pedagog med för att medla och komma fram till en lösning. När någon säger emot honom, står på sig och hävdar sin rätt blir han så arg att det ofta går så långt att det blir fysiskt. Det är inte alltid han tar tag i eller slår den kompis han är i konflikt med. Dag använder sin röst, nästan spottar fram orden, samtidigt som han spänner hela kroppen och går väldigt nära det andra barnet så att det blir ledsen och rädd. Många gånger så hotfullt att de andra runt också blir rädda. Kompisar kan komma och hämta en pedagog om vi inte hunnit dit eller ens uppfattat att det är en konflikt än.

-Fröken, nu är det bråk, kan du komma! brukar det låta.

Av tidigare erfarenhet har jag försökt hålla mig nära de här barnen när de leker, för att kunna finnas till hands ifall leken eskalerar till något de inte kan lösa själva. Det är sen eftermiddag och alla börjar bli lite trötta och lite känsligare i humören. Vilket troligen medför att det lättare uppstår konflikter som annars inte skulle bli. Jag känner att jag inte räcker till då jag även behöver ha koll på flera andra lekar samtidigt, jag behöver vara en rörlig pedagog. En rörlig pedagog hos oss har till uppgift att cirkulera över hela gården. Den pedagogen är sällan med i någon lek utan finns tillgänglig för alla olika behov som kan uppstå. Såsom hjälp vid toalettbesök, blöjbyten, prata med föräldrar som hämtar sina barn. Vi är ofta flera som är rörliga än de som hänger sig åt lekar när det blir eftermiddag. Detta för att ge föräldrarna möjlighet att få information om hur dagen varit. Men idag är vi endast tre pedagoger kvar på dryga 35 barn.

Jag känner att de fem storbarnen leker bra tillsammans. Jag beslutar att lämna dem åt sin lek och börjar gå mot klätterställningen mitt på gården för att se vilka barn som leker där. Det är höst och luften är lite kylig trots att solen lyser från klarblå himmel. Det luktar blöt jord då det har regnat under natten. Jag hör hur några barn rullar med höga glädjetjut nerför kullen längst bort på gården. Tänker att de snart

kommer att krocka med varandra men det gör de inte. Kullen har blivit lite lerig på grund av regnet tidigare och att gräset är nött. Barnen som rullar blir alldeles bruna av leran. Vilken tur att de har galonkläder på sig som tål den härliga lerleken, tänker jag när jag plötsligt hör ett barn skrika i panik. Skriket kommer från den plats jag just lämnat bakom mig.

-Sluta! Stooopp! Du stryper mig, jag kan inte andas!

Med skräckblandad gråt skriker barnet upprepade gånger stopp, jag kan inte andas! Jag känner i min kropp hur paniken kniper tag. Jag håller andan en sekund, känner hur hjärtat börjar dunka hårdare i min kropp samtidigt som jag tar ett djupt andetag, vänder mig om och börjar springa mot skriken. Ganska snart har andra barn börjat skrika stopp och sluta. Det känns som mycket längre bort än vad det egentligen är. Innan jag hinner fram ser jag hur Dag står framför Herman och håller i något som han trycker mot Hermans kropp som nu står fastkilad med ryggen mot husväggen. Jag hinner tänka att Dags kroppshållning verkar väldigt spänd och hör hur han fräser något till Herman. Rösten är mörk och hård hör jag när jag närmar mig. Dag är nästan ett huvud kortare men han är kraftigare byggd. Så när han står där och i sin ilska gjort sig så stor han bara kan, ser Herman ändå väldigt liten och ömtålig ut. När jag till slut kommer fram, inom några sekunder som känns som en evighet, ser jag att det är en pinne Dag håller i, som han trycker in i Hermans mage, strax under revbenen. Det är en av pinnarna de lekte så bra med tidigare. Känner en snabb lättnad att det inte var halsen men förstår att det måste kännas jätteläskigt och att det gör ont att bli tryckt mot en vägg på det viset. Det ser väldigt otäck ut. Allt känns som att det går i ultrarapid innan jag väl är framme och kan få bort Dag från Herman och på så sätt avbryta bråket. Samtidigt som jag närmar mig ropar jag med bestämd röst

-Stopp!!! Vad är det som händer?! Hör du inte att han säger stopp? jag tar tag i Dags kropp kring axlarna och föser honom åt sidan.

-Stopp, sa jag, med en aningen mörkare röst än jag brukar ha och tittar med arg blick på Dag.

Jag ställer mig på knä, vänder blicken mot Herman och börjar undersöka hur det har gått. Börjar trösta och fråga om och vart det gör ont någonstans. Han trycker sig tätt mot min kropp och gråter häftigt. Jag försöker komma åt magen och känner mig försiktigt runt och frågar om det gör ont här eller här? Han svarar att det gör jätteont men efter en stund säger han att det inte gör så ont, bara lite här och pekar ovanför naveln upp mot revbenen. Jag bekräftar hans känsla av obehag och smärta. När Herman har lugnat sig och jag förstått att han trots den obehagliga upplevelsen inte har något som gör akut ont längre börjar jag fråga honom vad det var som hände. Jag sitter nu på knä med Herman bredvid mig. Jag ber även Dag och de andra som var med i leken att komma och sätta sig. De andra barnen kommer och sätter sig men Dag står kvar. Han står med sidan mot oss och är fortfarande arg. Han vill inte komma och sätta sig. Jag upplever att hans andning är aningen ansträngd, kroppen är fortfarande ganska spänd och ansiktsuttrycket är sammanbitet. Jag ber honom med mjuk, men samtidigt en aningen bestämd ton i

rösten, att komma och sätta sig så vi kan reda ut vad det som blev tokigt. När han till slut kommer och sätter sig ber jag Herman att berätta om sin syn på det som hände.

-Jag, vi, lekte att vi skulle vara sånna Ninja go och jag ville heta Leonardo och då, då sa Dag att det inte fanns någon som hette så. Men jag ville heta det ändå och sa att i leken kan man göra som man ville. Det har du sagt att det kan man faktiskt. Och då blev Dag jättearg och sa att det kunde man visst inte! Säger Herman.

-Nä, så var det inte!, avbryter Dag Hermans berättelse.

Jag ber Dag att vänta på sin tur och att jag måste få höra Hermans upplevelse färdigt innan jag kan lyssna på hans. Detta gör att Dag började bli arg och upphetsad igen. Andningen som hade lugnat sig en aning blir snabbare och kroppen spänner sig.

-För jag har rätt och det har faktiskt inte Herman och, säger Dag.

-Men vänta nu Dag, säger jag, Herman måste få berätta klart!

Herman fortsätter att berätta,

-Och då, då så gjorde han så där med pinnen och då kunde jag inte andas. Det gjorde jätteont och jag kunde inte andas och så får man faktiskt inte göra.

Nu börjar Herman gråta igen. Jag lägger en tröstande arm runt hans axlar. Jag tänker att det är som att han upplever händelsen igen. Jag frågar även några av de andra barnen om de kan berätta vad de upplevde i händelsen. Astrid berättar att de var mitt i leken och Dag skulle hela tiden säga och bestämma hur alla skulle göra. Och det vill inte de andra. Jag tittar på Dag med frågande blick.

-Kan du berätta vad du tyckte hände? , frågar jag Dag.

-För att vi lekte det som jag såg på tv för några dagar sen faktiskt. Han tystnar en stund. Ser ut att tänka efter.

-Vad tyckte du hände sen? Frågar jag och försöker att inte låta dömande på rösten.

-Jag behövde berätta för alla vad som skulle hända för det måste vara som på riktigt.

-Nej det måste det inte! Avbryter Astrid med bestämd röst.

-Man måste inte göra på riktigt för det är lek och då kan man göra som man vill, det har fröken sagt.

Fortsätter hon innan jag hinner stoppa henne.

Jag tittar på Astrid och ber henne vänta lite för nu berättar Dag hur han upplevde situationen. Astrid suckar, rycker på axlarna och låter Dag fortsätta. Han låter fortfarande som att han är arg när han berättar vidare vad som hände. Jag lyssnar och försöker fundera ut hur vi ska kunna lösa oenigheten så att de kan fortsätta leka. Jag talar till Dag och berättar att det inte fungerar om endast en ska bestämma över leken utan att alla ska få vara med och besluta hur leken ska bli. Jag försöker få honom att sätta sig in i hur Herman känner. Frågar,

-Hur känner du om någon talar om för dig vad du ska heta i leken och vad som ska hända hela tiden?

Dag väljer att inte svara utan tittar bara ner i backen. Jag upplever det som han kanske inser att det vart tokigt. Jag frågar alla involverade om de kan komma på någon lösning själva så att de kan fortsätta leken och samtidigt ge dem möjlighet att själva reflektera över hur de kan göra i fortsättningen för att undvika att de blir bråk om vem som ska bestämma och vem som ska ha rätt.

Plötsligt uppfattar jag att Dags kroppshållning ändras och blicken flyttas från backen till något bakom mig och tittar sen snabbt ner i marken igen. Något i hans kroppshållning har ändrats. Jag upplever som att han har gått från att ha en säker arg hållning till en, jag vill försvinna hållning. Kroppen är mer ihopsjunken och blicken som far ner i backen visade mer en känsla av skam än ilska som jag såg för några sekunder sen. Känner att någon nu står bakom mig där jag sitter på marken med barnen framför mig. Det visar sig att det är Dags förälder som kommit för att hämta. Han säger inget och jag får en känsla av att han stått en kort stund och observerat oss eller snarare mig. Känner ett obehag av att bli synad i smyg och kanske bedömd utifrån ofullständig information och kunskap kring situationen. Denna känsla kommer, utifrån tidigare samtal om Dags utbrott, att vi har helt olika syn på vad barnet har för behov. När jag har hälsat frågar han vad det är som har hänt. Jag berättar kort vad som hänt, att de har varit oense i leken och att vi försöker lösa det. Dag börjar dra sig undan. Jag upplever en förändring i hans kroppshållning igen. Nu blir det ännu tydligare att den gått från att ha varit stor och kraftig till att krypa ihop och viljan att fly blir tydlig i både blick och rörelse. Jag ser hur han snabbt söker av med blicken som fastnar vid staketet framför, som skiljer oss från den andra gården. Det är ett ögonblicksverk så är han halvvägs över staketet. Jag hinner säga stopp men så är han över och springer snabbt bort till gungorna där han klättrar upp och börjar ta fart. Dags far säger ingenting trots att han vet att det inte är okej att klättra över staketen samt att vi var uppe i en konfliktsituation som inte var klar än.

I detta ögonblick tar jag ett snabbt beslut att inte ropa tillbaka barnet. Jag vet att det kanske inte var det ultimata beslutet men kändes lättast just då.

-Han vet att han gjorde fel i att göra illa någon som inte höll med så därför sprang han iväg. Han *skäms* över det han gjort. Det är hans sätt att visa att han har gjort fel. Säger föräldern till de andra barnen. Jag ser på Herman som ser lite uppgiven och besviken ut. De hade ju inte blivit sams och överens än tänker jag. Allt hänger liksom kvar i luften. Jag pratar kort med barnen om att de får fortsätta leken utan Dag för han ska hem. Och att vi kommer att ta upp konflikten imorgon när alla är här igen. Är det verkligen bra att avsluta en konflikt på det här sättet? Tänker att jag får låta det bli så här den här gången för det finns inte tid och personal för att stå och diskutera rätt eller fel handlande med en förälder just nu. Det har olyckligtvis inträffat alldeles för många liknande incidenter där personalbrist och eller tidsbrist varit orsak till olösta konflikter.

Vi har haft otaliga samtal med familjen under lång tid om hur vi ska kunna hjälpa Dag när han blir så här arg och gör illa kompisarna. Familjen vill inte riktigt hålla med om att det finns något att diskutera. De väljer att skoja bort alla liknande situationer hemma om han blivit arg eller för att undvika att han blir arg. Och om han blir arg hemma får han gå undan och gömma sig tills han har lugnat ner sig. Att gå undan har han möjlighet att göra även på förskolan men jag anser att den här konflikten var så allvarig att vi behövde reda ut den direkt. I andra fall behöver vi vänta tills han har lugnat sig och då tar vi upp frågan och försöker reda ut det hela.

Jag ställer mig upp och vänder mig mot Herman och frågar hur det känns i kroppen nu. Han svarar att det är ganska bra nu. Han har slutat gråta men ögonen är alldeles röda och ansiktet är blött av tårar. Han torkar bort resten av tårarna med ärmen på sin jacka och jag tar fram en näsduk, torkar bort det sista blöta runt ögonen försiktigt. Astrid går fram och frågar om han behöver en kram. Han tittar upp, möter hennes blick och nickar. Hon går fram och ger en snabb kram. De barn som är kvar går tillbaka till sin lek. Men de bestämmer sig snabbt för att leka något annat. De verkar ha tappat lusten att fortsätta samma lek och springer iväg mot andra sidan av gården där de snabbt är inne i en ny lek. Jag tittar bort mot gungorna och funderar på hur jag bäst gör imorgon? Ser hur Dag står upp i gungan och gör fart, hög fart. Han tar i så mycket han kan. Funderar på hur han känner sig. Jag tänker att jag behöver samla de barn som var med i leken och prata lite om vad som hände. Vi ska försöka göra en efterkonstruktion och diskutera vad de tror de kunde ha gjort istället, för att undvika konflikten. Prata om hur det kändes och vilka olika känslor som kom i kroppen.

Ett äldre syskon, som gått på förskolan, hade också problem med ilskna utbrott gentemot kompisarna i olika lekar. Där förstod vi genom samtal med barnet att hen kände som att det hängde på hen att hitta på och föra leken vidare och det blev väldigt krävande och jobbigt. Det blev ett stort ansvar som tog mycket kraft och när kraften var slut bröt hen ihop genom ilskna utbrott. Även där kändes ett behov av att leken skulle vara på riktigt. Där valde vi i samråd med barnet och föräldrarna att ibland välja vilka barn som kunde vara med i leken och att ett annat barn skulle ta den ledande rollen. Den processen tog över ett år av många observationer och samtal mellan pedagoger, barnet och föräldrarna innan vi kom fram till en möjlig teori. Barnets sista termin på förskolan blev helt annorlunda och vi kom fram till att handlingsplanen fungerade i stort. Varför var det så svårt att upprätta en positiv kommunikation denna gång? Det var ju ändå samma familj.

Syfte och frågeställning

I min berättelse blir två dilemma tydliga. Det ena att veta vem i konflikten som jag ska vända mig till först och det andra hur stor påverkan jag har i konfliktlösningen. Då tänker jag påverkan i både positiv och negativ bemärkelse. Kunde jag ha arbetat förebyggande, för att förhindra konflikten innan den uppstod och i så fall hur? Mitt syfte med essän är att reflektera kring min del i dilemmat och diskutera den med olika metoder, teorier och tankar. Kan jag genom reflektion finna vägar till att förebygga att liknande dilemman uppstår? Jag har en skyldighet att först vända mig till den som eventuellt har skadat sig, men vem ska jag lyssna på sen? Det är inte säkert att den som gav sista slaget är den som är den skyldige. Är det Dag, som är fysiskt utagerande, eller Herman, som i detta fall är den som utsätts för Dags aggressioner, som jag ska lyssna till först? Eller ska jag fråga utomstående betraktare, de andra barnen, om deras syn på händelsen först? Kan jag som pedagog bli bättre på att arbeta förebyggande med hjälp av kunskaper kring förmågor, miljö och social påverkan, så att barn som hamnar utanför normen lättare kan fungera i grupp.

I berättelsen skriver jag att jag väljer att lyssna till Hermans upplevelse först och är väldigt noga med att en i taget ska få komma till tals. Kunde jag ha gjort annorlunda? Jag funderade i efterhand på om mitt agerande gjorde att Dag inte kände sig lyssnad på och kanske förbisedd. Gör jag alltid så att den som slog blir den som får komma till tals sist? Vem är jag som ska bestämma det? Jag vill med min essä finna olika alternativa vägar att förebygga konflikter. Vägar som kan ha sitt ursprung i att barnen har olika åsikter, tankar och tidigare upplevelser. Jag vill även finna strategier som kan ge mig verktyg att hjälpa barnen att förstå och kanske själva lära sig att hantera eller förebygga liknande konflikter i framtiden. Som i konflikten där Dag, som vill bestämma lekreglerna att det ska vara på riktig, men inte får med sig kamraterna och istället blir aggressiv och slår istället för att prata och ta in kompisarnas förslag.

För många år sedan arbetade jag med en kollega som var bevandrad i forumteater som arbetssätt. Hon handledde mig i tekniken och vi arbetade med barnen aktivt. Jag har ingen egen utbildning och min tidigare kollega har jag ingen kontakt med längre. Kan forumteater vara en väg att gå för att skapa användbara strategier till konfliktlösningar?

Frågor jag önskar belysa i min essä

- Skam, vad innebär det? Finns det bra eller dålig skam?
- Vad spelar skuld och skam för roll i en konflikt?

- Vad innebär lekkompetens?
- Kan forumteater hjälpa barn och pedagoger att utvecklas och få strategier för att interagera med kompisar och hantera konflikter?

Metod

Jag har valt att utgå ifrån en egenupplevd händelse där två barn hamnar i en fysisk konflikt. En konflikt som inte har en självklar lösning eller ett självklart handlande av mig. För att kunna se på händelsen ur olika vinklar och på olika möjliga handlingar har jag valt att skriva i essäform. Lotte Alsterdal (2014, s.53) beskriver essäskrivandet som ett processkrivande där jag som student ”växlar mellan att skriva, läsa och undersöka texten” (Alsterdal, 2014, s.53) tillsammans med min lärare och mina kurskamrater skapar en utvecklande process för mitt skrivande. Alsterdal skriver vidare att det är först efter en händelse vi kan ha möjlighet att reflektera och där välja om vi önskar utveckla oss utifrån händelsen eller låta den passera. När vi väljer att arbeta vidare så skapas en kunskap som Alsterdal menar är praktisk kunskap. ”Praktisk kunskap är kunnande som gör att vi kan handla klokt, eller med andra ord handla på det sätt en situation kräver” (Alsterdal, 2014, s.54). Jag ser i berättelsen att mitt handlande, där jag först väljer att hålla mig nära barngruppen som leker, använder mig av praktisk kunskap som kommer av tidigare erfarenhet att det behövs. Även senare när jag avbrutit konflikten väljer att alla ska sätta sig ner, även jag, för att ta bort eventuell maktkänsla av att vara högre eller större än någon annan. Men det är först när jag har fått möjlighet att reflektera över händelserna som jag känner att jag använt mig av min praktiska kunskap. Den kunskapen är inte en ”absolut kunskap” (Alsterdal, 2014, s.54) utan den är ständigt föränderlig. Tidigare, i början av min tid inom förskolan blev det lätt att den jag såg slå sista slaget fick en tillsägelse. Men med åren har jag fått lärdomar och erfarenheter som gör att jag inte säger till något barn innan jag vet vad som har hänt. Visst talar jag om, om någon gjort något riktigt tokigt men allt händer av en anledning och det är sällan bara en persons fel i en dispyt. Det svåra är att få fram vad som hände och vad det var som gjorde att konflikten eskalerade.

När jag skriver i essäform använder jag mig av ett reflekterande synsätt. Det som Maria Hammarén skriver i sin bok *Skriva en metod för reflektion* (1995) att reflektion är en metod och att alla bär på många egna erfarenheter som blir berättelser som sedan kan ses på ur ett reflekterande perspektiv. Berättelserna kan undersökas utifrån en erfarenhetsgrundad kunskap där det varken finns ett rätt eller ett fel sätt (Hammarén, 1995, s.18). Utifrån det Hammarén skriver känner jag att mitt dilemma inte kan ha ett rätt svar, utan många. Jag vill med mina reflektioner belysa att det finns många sätt att närma sig mitt

dilemma som uppstod i mötet med Dag och Herman när jag bröt deras konflikt. Jag har valt just den här berättelsen för att den tydliggör problemet och jag upplever en ökad kunskapsbrist kring konflikthantering, hur man på ett respektfullt sätt bemöter barn som uttrycker sig genom att slå istället för att prata, för att komma till en gemensam lösning.

Jag kommer jag att belysa och diskutera mina reflektioner med hjälp av psykologen David Edfelts tankar i boken *Utmaningar i förskolan, att förebygga problemskapande beteende* (2015), där skriver han bland annat om hur jag som vuxen kan överföra min ”affekt”(Edfelt, 2015, s.44), mitt känslotillstånd, till barnet när jag vidrör denne. Han tar även upp ”Känslor och utagerande beteende” (Edfelt, 2015, s.108) som jag känner kan ge mig ytterligare kunskaper i mina reflektioner kring min berättelse. Andra känslor jag kommer att se närmare på är skam och skuld och till min hjälp kommer jag att ta information från gestaltterapeuten Jojo Tuulikki Oionens föreläsning (2014-01-12) samt ett filmklipp, som finns att hämta från Youtube, med samma föreläsare samt samma tema fast utformat för föräldrar och Leif Havnesköld & Pia Risholm Mothanders tankar kring skam. I slutet av mina i reflektionen kommer jag att ta beskriva en metod utifrån en utvärderingsrapport skriven av Karin Zetterqvist Nelson & Sofia Kvist Lindholm (2012). Den handlar om hur de använt sig av ”forumteater samt dramapedagogik” i ett antimobbingprojekt. De beskriver hur de genom att presentera en teater, med en mobbingssituation som huvudhandling, ge barnen en verklighetstrogen händelse som de kan arbeta vidare utifrån. I mina tankar om att ta upp händelsen dagen efter kanske detta kan vara ett sätt, att spela upp liknande situation i form av en teater och låta barnen diskutera vad som var mindre bra och vad som kan ändras i scenerna för att få ett slutresultat där alla kan må bra. Jag kommer lite lätt nämna en metod som heter *Lösningssinriktad pedagogik* (2001), som i texten kommer att förkortas LIP. Tekniken är utarbetad av Kerstin Måhlberg och Maud Sjöblom, den senare har hållit i föreläsningar/kurser jag har närvarat vid.

Hermeneutik

I min reflektion vill jag försöka tolka och förklara händelsen genom reflektion kopplad till olika tankar och teorier för att förstå mitt handlande eller mitt icke handlande. Jag förstår mitt sätt att reflektera över berättelsen som ett hermeneutiskt sätt att ta mig an mitt dilemma där jag försöker förstå och tolka mina beslut. Brinkkjaer och Höyen (2013 s.73) beskriver att ordet hermeneutik innebär ”att tolka, förklara, översätta”. Att tolka det som ger mening för att koppla ihop redan gjorda och nya erfarenheter. Jag förstår det som att jag ska kunna förstå det meningsfulla i händelsen och tolka det som jag har skrivit ner i min berättelse. För att göra det måste jag försöka förstå barnens tidigare erfarenheter och upplevelser. Jag måste också förstå mitt handlande och försöka sätta mig in i om det kan ha påverkat barnens

handlande före, i och efter konflikten mellan Dag och Herman. Kanske det kan få mig att förstå även de andra barnens del i konflikten?

Patel och Davidson beskriver hermeneutiken som att ”Hermeneutik betyder ungefär tolkningslära och är numera en vetenskaplig riktning där man studerar, tolkar och försöker förstå grundbetingelserna för den mänskliga existensen” (Patel och Davidson, 2003, s.28). En viktig del i hermeneutiken är att det är språket som står i grund för filosofin och genom språket kan människan skaffa sig kunskap om det mänskliga. Att på en hermeneutikers synsätt förstå människors livssituationer och därigenom tolka och förstå dess handlingar, avsikter och vilken intention de har. Den som forskar med en hermeneutikers syn ser utifrån ”sin egen förförståelse” (Patel och Davidson, 2003, s.29) ur ett subjektivt synsätt. Man ser tidigare kunskaper som tillgång och man ser på forskningen utifrån ett helhetsperspektiv istället för små delar som ska observeras för att bilda en helhet. ”Forskaren ställer helheten i relation till delarna och pendlar mellan del och helhet” (Patel och Davidson, 2003, s.29). När jag skriver min uppsats i essäform intar jag detta hermeneutiska synsätt när jag läser hela berättelsen för att sedan gå in djupare på vissa delar för att tolka dessa mer ingående. När jag läst mer litteratur som rör mitt dilemma läser jag berättelsen igen men nya kunskaper och får då en ny betydelsehorisont på händelsen. Jag väger även in mina tidigare erfarenheter kring Dag och andra barns konflikter.

Fenomenologi

Jag har valt att skriva mitt examensarbete i form av en essä, en text som utgår ifrån mig och det jag upplevt. Det innebär att jag skriver utifrån ett fenomenologiskt synsätt då den ”kräver ett jag-perspektiv” och ett ”förstaperspektiv” (Brinkkjaer & Höyen, 2013, s.69). Jag förstår förstaperspektivet som att jag endast kan utgå ifrån det jag ser och tolkar just här och nu utifrån mitt perspektiv. Jag kan inte se det någon annan ser eller har sett för då måste jag stå just där den står och ha just den personens förförståelse för det observerade fenomenet. Men om jag vrider på fenomenet så jag kan se det från en annan vinkel blir nya fakta om fenomenet synliga. Med fenomen menar jag i detta fall dilemmat jag önskar undersöka i min essä. För att se på fenomen utifrån ett fenomenologiskt perspektiv och därmed ge möjlighet till reflektion över min berättelse behöver jag ta ett steg bakåt och försöka se på berättelsen utan mina tidigare uppfattningar och föreställningar. Jag behöver inte ett ”fördomsfritt” (Brinkkjaer & Höyen, 2013, s.70) förhållningssätt och syna fenomenet med nya ögon. Det innebär också att jag kan försöka se fenomenet, dilemmat, ur olika vinklar och ur andra perspektiv än de som finns i min egen upplevelse. Detta gör jag genom att använda mig av olika teorier för att syna dilemmat ur olika vinklar. Jag försöker i berättelsen att se händelsen ur barnens perspektiv genom att jag ber barnen att berätta hur

de upplevde händelsen eller fenomenet. ”Inom fenomenologin är man intresserad av hur jaget upplever och erfar världen, eller hur världen framstår i ett förstapersonsperspektiv” (Brinkkjaer & Höyen, 2013, s.72). Att koppla barnens handlande och återberättande till olika teoretiska tankar är intressant och utmanande. Även om jag inte fullt ut kommer att kunna förstå händelsen ur barnens eller föräldrarnas perspektiv så ger det mig förhoppningsvis en större förståelse som kan hjälpa mig att få något konstruktivt ut av samtalet. Detta blir inte lätt men jag ska med denna essä göra ett försök.

Etiska överväganden

Av respekt för de inblandades integritet har jag i berättelsen valt att ändra samtliga namn. Det för att anonymisera involverade parter då berättelsen kan upplevas ha känslig natur. Händelsen utspelade sig för flertalet år sedan. Andra mindre ändringar har gjorts i berättelsen men kärnan i händelsen och upplevda känslorna är sanna.

Forskaren skall vara medveten om att även om personuppgifter publiceras utan att enskilda nämns vid namn, kan det, om data är tillräckligt detaljerade, vara möjligt för åtminstone vissa läsare att identifiera någon individ. Åtgärder måste vidtas för att försvåra för utomstående att identifiera enskilda individer eller grupper av individer. Detta är särskilt viktigt då det gäller människor eller grupper som i ett eller annat avseende kan anses svaga och utsatta och/eller har typiska, lätt igenkännliga särdrag. (Vetenskapsrådet, s.12-13)

Eftersom det dessutom gäller barn och familjer som inte längre finns i min närhet och därmed inte kan tillfrågas om tillåtelse att använda dem i min berättelse blir det extra viktigt att anonymisera både personer och delar av händelsen.

Utagerande beteende

När jag om och om igen läser igenom och granskar min berättelse reflekterar jag kring att jag, i händelsen, redan gjort mig en föreställning om att det är Dag som ska få en tillsägelse och vem som jag anser har gjort fel. Utan att egentligen veta exakt vad som har hänt.

För en tid sedan fick jag möjligheten att utvidga min kunskap kring utagerande barn. Jag tyckte att mycket av det jag fick lära mig kanske skulle hjälpa mig att förstå och förebygga Dags utagerande. Jag

uppfattar hans beteende som utagerande. Med det menar jag att när Dag möter motgångar, tillsägelser eller andra svårigheter agerar han genom att slå, sparka, skrika, hota och kasta saker. Han blir även många gånger okontaktbar. Det går inte att nå fram till honom förrän en lång stund efter att han lugnat ner sig. Kunskaperna kring utagerande barn fick jag på en föreläsning som psykologen David Edfelt (2015-10-12) höll i. Den handlade om utmaningar vi ställs inför i förskolan och hur vi kan tänka förebyggande vid barns problemskapande beteenden. Några delar i föreläsningen kändes det som att han satte ord på och förklaringar för handlingar jag själv använder mig av men inte kunnat sätta ord på vad det var jag gjorde. Några saker var helt nya och riktiga aha-upplevelser. Jag kände att den föreläsningen förflyttade mitt fokus än mer på hur vi kan arbeta förebyggande istället för att lägga fokus på konflikthantering i nuet. Det som blir tillfälliga lösningar men som inte hjälper i längden. Det jag hade läst i Edfelts bok blev lättare att förstå när jag sedan fick lyssna till en föreläsning med faktiska händelser som exempel. I mina reflektioner under rubriken *På riktigt* beskriver jag utmaningar som trappsteg som barnen ska klara av att klättra upp för och lite om hur jag kan hjälpa till om stegen blir för höga. Om dessa steg blir omöjliga att bestiga menar Edfelt att det kan visa sig genom ett ”utagerande beteende” (Edfelt, 2015, s.108). Kan det varit så att steget till att lösa konflikten själva var för högt? Och när det då blev för högt blev frustrationen hos Dag för stor och det visade sig i en så stark affekt att han tryckte upp Herman mot väggen istället för att komma till en lösning. Vissa har lättare till frustration än andra och kan bli ursinniga för minsta motgång som i sin tur inte leder till något som de kan ha nytta av i framtiden. Det jag i det här läget behöver göra är att vara ett steg före. Jag försökte vara det då jag medvetet höll mig när barngruppen som lekte lite avsides från resten av barnen som var ute. Men då det var ont om personal behövde jag ändå lämna dem. Edfelt skriver att ”Ett vredesutbrott följer ett mönster” (Edfelt, 2015, s.111) som förekommer både efter och före. Att ligga steget före ett sådant utbrott är inte lätt men det går att hitta mönster genom att observera barnets lek med sina kamrater. Att kunna urskilja om det är specifika barn eller lekar som triggar igång beteendet.

Vidare läser jag att Edfelt skriver att avledning (2015, s.113) kan vara en strategi. Med avledning menar han att genom att styra in handling och samtal på något helt annat än det konflikten handlade om. Genom att göra så kan barnets känsla brytas till bli mer positiv. Edfelt skriver att det oftast används till små barn men jag tror att det även kan vara effektivt när det gäller barn med vredesutbrott. Det jag däremot blir viktigt hos de äldre barnen är att ta upp händelsen vid ett senare tillfälle då barnet inte är i så stark affekt som till exempel ett vredesutbrott. Föräldrarna till Dag berättar att de ofta skojar bort och avleder ilskan hemma genom att börja busa eller att uppmana till brottning eller tävlingar av olika slag. Vad de sedan väljer att göra av själva situationen eller orsaken till den, har de inte velat tala med mig eller någon i mitt arbetslag om. Jag upplever att barnet inte får det stöd han behöver av föräldrarna i att hantera sina känslor. Och eftersom vi inte riktigt har en bra och rak kommunikation med föräldrarna så

känner jag att vi inte heller kan ge honom det han har rätt till. Även om jag väljer att avleda Dag på liknande sätt som föräldrarna valt att göra i början av en konflikt betyder det inte att jag inte kan ta upp situationen vid ett senare tillfälle. Så att jag tillsammans med Dag kan hitta strategier för honom så att han kan undvika att hamna i så kraftig affekt som att han till exempel får ett raseriutbrott som slutar med att han slår någon.

Jag känner i efterhand att jag inte fick någon tid för att lyssna in och bekräfta känslorna som barnen upplevde under leken som sedan ledde till konflikten. Och vidare ursäktade föräldern Dags flykt till och inför barnen som att han skäms för det han gjort, vilket i sin tur avvisade deras rätt att få bekräftelse för deras känslor. När jag går igenom den sekvensen om och om igen så kommer jag fram till att föräldern egentligen inte heller vet vad som har hänt fullt ut och ändå ger hen sig rätt att, som jag ser det, släta över händelsen och lämna de andra barnen till sina funderingar och kanske kränkta känslor. Edfelt skriver ”Förståelsen är grunden till att kunna hjälpa och skapa situationer som minskar risken för misslyckanden” (Edfelt, 2015, s.110). Det jag känner är att föräldern saknar när hen kliver in och avbryter oss är just förståelse för att vi kanske behövde få avsluta det vi påbörjat. Jag känner också att jag saknade auktoritet och mod gentemot föräldern att säga till att vi behöver avsluta samtalet på ett bättre sätt än att bara ursäkta Dags beteende. Sedan var det inte än utrett om det bara var Dag som gjort något tokigt. Och vad själva orsaken var från allra första början. Jag funderar över ifall det beror på att jag känner att vi inte ser på hans barns problematik på samma sätt. Eller snarare att det finns en problematik över huvud taget.

Något jag kommit att reflektera över är att Dags beteende kan vara knutet till problem med sin impuls kontroll eller sin självkontroll. Thomas Nordahl m.fl. (2010, s.254) skriver att brister i självkontrollen kan yttra sig i att barnet till exempel att det vid ilska leder känslan till ett aggressivt beteende. Barnet har inte än lärt sig att behärska ilskan eller frustrationen utan den blir okontrollerbar och små motgångar kan bli större. För att hjälpa barnet att hantera sin impuls kontroll behöver vi vuxna arbeta med barnet, stärka dennes självkänsla och utarbeta strategier för problemlösning. I min essä försöker jag få fatt i användbara strategier för problemlösning. Fokuset jag hade i början av mitt skrivande var inte alls på förebyggande problemlösning utan hur jag kunde lösa problem efter det att något hade hänt. Genom skrivprocessen har jag mer och mer blivit övertygad att det är någonstans där jag kan finna användbara strategier, i det förebyggande arbetet med barnen. I min skrivprocess kom jag till insikt om en tidigare upplevelse som involverade Forumteater. Detta fann jag väldigt intressant som ett verktyg i både det förebyggande och återskapade arbetet med barnen kring konflikter. Jag kommer att skriva mer om det längre fram i min uppsats.

Effekten av affektöverföring

Jag springer fram till den plats där skriken kommer ifrån, känner att jag andas kraftigt och att jag förbereder mig inför att avbryta det som pågår. När jag kommer fram har jag redan ropat med bestämd röst, stopp. Min kropp är spänd likaså min röst och med den energin tar jag tag i Dags kropp och föser honom åt sidan (berättelsen s.6). I det ögonblicket är jag både stressad, orolig och arg. Det som händer där och då är att jag för över mitt sinnestillstånd och energi in i konflikten, något som psykologen David Edfelt (2015) beskriver som överföring av min affekt (Edfelt, 2015, s.43-44). Edfelt skriver att alla människor "är utrustad med ett antal grundaffekter" vilka är till exempel skammen, glädjen, förvåningen, ilskan, avskyn och ledsnaden. Dessa är något som är gemensamt för alla människor oavsett vilken kultur vi kommer ifrån och då de uttrycks med samma muskler oavsett var i världen du lever eller vilken kultur du lever i så tolkas de lika. Edfelt beskriver att vi sen årtusenden lärt oss använda och förstå dessa olika affekter, tillstånd vi befinner oss i. När jag är med barnen, talar till eller tar i dem när jag blir del i konflikten förs den affekt jag och de är i vidare till varandra. Genom att jag tar tag i Dag så förmedlar jag alla tre känslorna jag befinner mig i. Han själv är också i olika känslomässiga affekter. Det jag kan föreställa mig är frustration, ilska och säkert något mer. Hur blir det då i hans varande när mina känslor krockar med hans när jag tar tag i honom? Han har också överfört sin ilska och frustration till Herman genom sin handling. Att få någons ilska in i kroppen, vare sig fysisk eller psykisk, är väldigt obehaglig. "Affekter är smittsamma"(Edfelt, 2015, s.43) och det är vår förmåga att visa empati som gör att vi blir påverkade av någon annans affekt och kan bli ledsen om någon annan är ledsen eller bli arg när någon annan kommer in i rummet med arga steg och är irriterad.

Först när jag kommer fram är jag arg, orolig och stressad och måste ta ett djupt andetag för att lugna mig. Trots att Herman är ledsen så känner jag att han är arg också då han ska beskriva hans upplevelse av händelsen. Jag upplever att hans röst och blick visar att det är många känslor som finns i hans kropp. Jag vet sedan tidigare att Herman kan vara lite av en retsticka och kan mycket väl ha triggat Dag när han inser att Dag inte vill ändra på leken utan att den ska vara på riktigt som i filmen och inte med den tvist Herman vill. Inser under mina reflektioner att jag mest har fokuserat på Dag och hans beteende men missat lite på hur de andra har handlat. Det kan vara för att vi inte kom så långt i konfliktlösningen att jag han få alla barnens syn på saken. Det jag i efterhand kan känna hade varit bäst är om jag på något sätt kunnat gå in i konflikten med ett mera behärskat lugn, det Edfelt kallar "*lågaffektivt bemötande*"(Edfelt, 2015, s.44), att jag ska ha bättre koll på mina känslor så att jag inte smittar av dem på barnen. Det var inte lätt då de höll på att göra illa varandra. Sedan kommer föräldern och tar med sin affekt in i diskussionen. Kan det då ha varit affekten skam som föräldern smittade av sig på sitt barn då han bytte från ilska till skam? Jag tänker att det kan ha varit skammen som gjorde att Dag

flydde över staketet bort till gungorna då det är en vanlig känsla vid skam, att ta till flykt. Jag kände det som att föräldern hade stått och smyglyssnat lite innan vi blev varse att hen var där och jag påminns om min egen känsla när jag insåg detta. Jag skämdes över att hen kanske hade upplevt mitt sätt att hantera situationen för hen på ett felaktigt sätt. Kan det då ha varit jag som förde över affekten skam på Dag eller kanske vi båda gjorde det.

Om någon blir arg eller är sur i min närvaro, så känner jag av det ganska tydligt. Känslan liksom landar i mitt inre och börjar gro. Ett ilsket frö skjuter i höjden ganska fort medan ett surt och avigt tar tid på sig och ligger ofta kvar längre och gnisslar och gnager. Detta även om personen kanske inte alls var arg eller sur på mig utan bara sände ut de signalerna. Det värsta jag vet är att märka att en person är i en negativ affekt men inte talar om, om det är på mig eller något annat. Jag lägger ofta på mig skulden för den andres känslor och letar i mitt inre om jag har gjort något som kan ha försatt den andra personen i den känslan. Jag har fram till idag tränat på att i dessa fall gå fram till personen och fråga om det är något jag gjort eller om jag kan göra något som hjälper. Tänk dig då ett barn som inte förstår eller kan förklara det som händer. Det är där vi måste tänka på att hjälpa barnen att sätta ord på dessa affekter och vi måste se mönster som leder till dem.

Skam

Föräldern uttryckte att hen tyckte att Dag kände skam inför kompisarna. Att han hade gjort fel och visste det. Men vad är egentligen skam och är det dåligt att känna skam? Först måste jag förstå vad begreppet skam innebär för att sedan i min reflektion komma fram till om det är det Dag känner. Ami Lönnroth är en svensk journalist och författare och tidigare gästprofessor i journalistik vid JMK som bland annat har skrivit en artikelserie i Svenska Dagbladet (SvD, 1984) som handlade om skuld och skam. Dessa artiklar har sedan samlats i en liten pocketutgåva som jag kom över. Hon skriver också att det är kopplat till vilken kultur vi lever i som påverkar hur och när vi känner skam. Här talar hon mest om olika kulturer i olika länder men jag känner att det finns olika familjekulturer som kan vara viktiga att förstå. Jag tycker att Ami beskriver skam och skuld på ett sätt som jag kan förstå och relatera till. Hon skriver att skam är kopplat till att inte vilja ”göra bort sig” (SvD, 1984, s.11), vilket jag upplevde, att Dag kanske kände när hans förälder kommer in mitt i konfliktlösningen. Möjligen hade de talat om liknande situationer hemma och han lovat att göra annorlunda och nu blev påkommen att inte ha hållit sitt löfte. En av artiklarna handlar om en moder som känner skam för sitt barn och där barnet i sin tur känner skuld till sin mor (SvD, 1984, s.31-33) för att barnet har skämt ut sin förälder inför andra genom att inte ha handlat rätt och utifrån moderns förväntningar. Det som blir tydligt för mig är att skam och skuld är svåra att skilja

från varandra. När Dag ser föräldern upplever jag att hans kroppshållning går från ett ilsket tillstånd till ett mer ihopkrupet, skamfullt eller skuldfyllt, tillstånd. Det var min uppfattning men det är inte helt säkert att så var fallet.

Havnesköld & Mothander (2009) skriver om att Donald Nathanson, som har utvecklat Tomkins teorier om skam, menar att skam har kulturella kopplingar där bland annat tabu för sex, nakenhet inför andra och även flertalet av de normer vi lever efter idag är kontrollerade via skam. Skammen är kopplad till det sociala som ett skydds beteende där känslan hindrar oss att göra bort oss inför stora grupper eller bryta de gängse sociala regler som gäller. Jag upplevde det som att Dag, när föräldern dök upp och lyssnade, kanske kände att han hade brutit de regler vi och de har om att man inte får slåss. Att hans sociala kod kom tillkänna och han kände skam. Skammen kan hjälpa oss att passa in och att inte var allt för normbrytande. Några av de normer som jag kan koppla till skam är etiketter såsom regler kring hur man ska umgås, klä sig, lekregler, bordsskick etc. Det finns en biologisk skam som man kan se när ett litet barn blir tillsagt på skarpen då den nyfiket undersöker något som vi vuxna inte tycker är lämpligt. Barnet kommer troligen att avbryta handlingen, titta ner eller sänka blicken böja nacken och få en rodnad i ansiktet. När barnet blir äldre kan skam bli ett redskap som blir nödvändigt för att lära sig reglera negativa och positiva affekter. Den blir mest tydlig vid negativ affekt och kan då kopplas till en dålig värdering av dig själv. (Havnesköld & Mothander, 2009, s.135-139)

Jojo Tuulikki Oinonen, gestaltterapeut, har haft föreläsningar om skam och skuld i olika forum och menar att hon ser två olika sorters skam och att skam yttrar sig på olika sätt. (Södertörns Högskola, 2014-01-12) För mig var det något nytt och väldigt intressant som jag ville undersöka närmare då jag i berättelsen skriver att föräldern säger att Dag kände skam och min spontana känsla då inte var densamma.

Bra eller dålig skam, finns det?

När jag undersöker berättelsen igen med nya insikter kring skam och skuld, där jag just har lämnat barnen till sin lek, funderar jag på något som jag kopplar till det Jojo Tuulikki Oinonen, gestaltterapeut och ”skamexpert” (2014-01-12) talade om på en föreläsning om skam och skuld. Hon menar att det finns olika reaktioner på skam, tre närmare bestämt, två av dem är vanligast vilka är att visa ilska och att man blir ledsen. Den tredje är att man hamnar i ytterligare skam vilket kan bli en väldigt negativ spiral som fortsätter spinna ner mer och mer. Kan det varit så att det hände något som gjorde att Dag kände skam inför sina kompisar och agerade med en ilska som blev fysiskt riktad mot Herman? Kan det då ha varit så att han gick från skam till ilska sen till skuld, när jag kom och bröt, för att sedan hamna i skam igen när föräldern dök upp och reagerade med att bli ledsen och fly? Det kommer jag aldrig att veta men

med denna nya insikt om skam och skuld kommer jag troligen att tänka och handla annorlunda i liknande situationer. Jag funderar vidare på hur jag skulle göra istället. Kanske börja med att bekräfta allas känslor och visa att det varje barn känner är okej och att det inte är något konstigt att känna olika. Sedan förhöra mig om vad som hände. Jag kommer troligen att försöka förklara för barnen att alla kan uppleva samma händelse olika och försöka få dem att förstå varandras syn på leken.

Skam upplever jag som en obehaglig känsla som jag gör allt för att undvika. Ibland undrar jag vad skamkänslan har för nyttig funktion i våra medvetanden. För de flesta känslor vi har, har vi för att skydda oss ifrån eller locka oss till något, instinktivt. Är skam enbart av ondo eller är den bra till något? Enlig Tuulikki Oinonen finns det en röd skam, som är bra för oss, och en vit skam, som är dålig. Den röda sunda och friska skammen är medfödd och betyder mycket för det sociala. Det innebär att vi är rädda för att inte passa in, bli ensamma, att tillhöra en grupp där det viktiga blir att få känna att man har en plats. Den är även med i bakgrunden när vi visar respekt eller hänsyn mot andra i vår omgivning, när vi visar intresse och glädje. Med det menas att om jag visar intresse och glädje av att se någon och den blir glad tillbaka, har skammen legat på lut i bakgrunden redo men försvinner. Men om den person du riktar ditt intresse emot ignorerar dig så kickar skammen in och du blir generad, ledsen eller kanske arg. Skammen fungerar då som en slags försvarsmekanism. Den ger oss även en insikt i att vi inte kan vara perfekta, att vi är sårbara och ibland maktlösa.

Den vita, dåliga, skammen är något som byggs upp under tid av avbruten affekt som bundits till ens person. Med det menar Tuulikki Oinonen att om barnet upprepade gånger har fått stå i skamvrån eller fått sitta på skämselstolen då de yttrat en skamreaktion genom exempelvis ilska. Om det inte har noterats av den vuxne att ilskan kommit ur ett skamfullt, för barnet, misslyckande och resulterade i att barnet kastar något och bemöts enbart för ilskan, blir skammen bunden i personen och blir det som Tuulikki Oinonen benämner vit skam. Barnet binder då tillsägelsen till sin person och inte till handlingen. Detta kan i sin tur leda till att barnet efter tid tappar kontakten med röda skammen. Det jag kan se i mina handlingar kring konfliktsituationen är att jag inte har fått kontroll över orsaken till Dags ilska utbrott utan endast uppmärksammat konflikten i sig. Vi blir avbrutna i samtalet och jag får inte en chans att bekräfta Dags känslor och genom det undvika att den känslan han upplevde kanske kopplades till honom som person och då bli en erfarenhet av vit skam.

Jag skriver i min berättelse att pojken lägger väldigt stor vikt vid att leken skall lekas på riktigt och därigenom vara som det är i det riktiga programmet leken utgår ifrån. Dags syskon kände att hen hade väldigt höga krav på sig som lekledare och även där skulle det vara som på riktigt. Samma känsla upplevde jag att även Dag uppvisade ett tydligt mönster av, att saker i leken var tydligt rätt eller fel. Detta, förstår jag utifrån det Tuulikki Oinonen talat om, kan vara ett mönster av vit skam skapat i hemmet. Det kan komma från högt ställda krav, tidigt från vuxna i barnets närmaste krets, av ett rätt och

feltänk som kan skapa en känsla av att barnet i sig är fel och inte att det är handlingarna som blir fel. De saknar bekräftelser från de vuxna och mottar endast bestraffningar.

Det jag tänkte i början av mitt skrivande av berättelsen var att jag ville veta hur jag bäst gav Dag en konsekvens av sitt handlande. Jag blir riktigt rädd för hur mycket skada jag kunde ha gjort om jag hade bestraffat honom för den senast utförda handlingen i konflikten med sina kamrater istället för att sitta ner och försöka se objektivt på händelsen. Även om jag i början önskade hitta ett bättre sätt att handla än det jag gjorde, så är jag glad att jag inte handlade utifrån bestraffningar. Efter att ha läst igenom berättelsen igen med skamglasögon på mig så upplever jag att det förekommer både vit och röd *skam* i händelsen. Den röda kopplar jag till att Dag väljer att vilja fly, som är vanlig känsla vid *skam*, istället för att möta mig och kompisarna. Han väljer ganska snart ändå att göra oss sällskap då han vet att jag sällan skäller ut och bestraffar, eftersom jag har hjälpt till att lösa konflikter där han varit med många gånger tidigare. Sedan när föräldern dyker upp händer det något i Dags person. Jag upplever det som att jag möjligen kan se skymten av vit skam, det för att jag har kunskaper kring familjeförhållandena sedan tidigare att de har ganska höga krav på barnen att klara av mer än vad de kanske skulle behöva. Det för att det äldre syskonet tidigt visade på att ha kravet på sig själv att vara en ledare, att göra på riktigt och senare att Dag ser och försöker vara som sin förebild, sitt storasyskon.

Om jag utgår ifrån min nya insikt om skam skulle jag dagen efter kanske samlat de barn som var inblandade i leken och konflikten för att diskutera och få ett positivt avslut. Det jag skulle lägga fokus på i starten av samtalet är att skapa en positiv kontakt och skapa en bra relation med samtliga. Det gör jag genom att bekräfta alla som personer utan någon förutfattad värdering av det som hände dagen innan. Viktigt blir att jag börjar med att visa att jag också kan vara sårbar, kanske genom att berätta något som jag har gjort tidigare som kan ha skapat liknande känslor som jag tror att barnen upplevde. För att sedan leda in diskussionen på gårdagens händelse utan att peka ut någon utan snarare ställa öppna frågor och öppna upp för eventuella tankar och idéer om hur de kan hjälpa varandra att hantera liknande situationer i framtiden. Jag tycker det är viktigt att bekräfta att alla känslor är okej och hur viktigt det är att respektera varandras och sina egna känslor.

Skuld

Jag funderar vidare om det var skam Dag kände eller var det kanske mer åt att han kände skuld? Kanske var det föräldern som kände skam inför mig för hur dennes barn hade uppträtt och sedan fört över känslan av skam på sonen? Dessa frågor kommer jag troligen aldrig få något svar på men genom mitt undersökande kan jag förhoppningsvis få mer kunskaper kring termerna. Tuulikki Oinonen (Södertörns

Högskola 2014-01-12) beskriver skuld som att personen förstår att det den gjort eller handlat varit fel. Skulden triggas då igång den empatiska förmågan att tänka att handlingen måste repareras vilket görs lättast genom att be om ursäkt för sitt handlande eller erkänna sig skyldig till handlingen. Det innebär också en förståelse för hur den eller de andra kan ha känt när jag gjorde så eller så. Personen kan sätta sig in i hur den andre kan ha känt. Det jag upplevde i mitt inledande handlande var att jag tyckte att Dag bar skuld till det som hände. Det utan att veta vad som egentligen hände innan jag kom fram. Även om min intention alltid är att bryta en konflikt utan att agera dömande så har jag nog inte kommit dit än. Jag tror det är något man behöver arbeta med dagligen.

Att döma något i förväg är att gå in i en situation med förutfattad mening anser jag. Det är något jag är väl medveten om men kommer på mig att falla in i ibland ändå. Jag hade en förutfattad tanke att det troligen skulle hända något och valde därför att hålla mig i närheten av gruppen med femåringarna. Jag kände att det troligen skulle hamna i någon slags konflikt där Dag skulle vara involverad. Det är helt hemskt att förvänta sig något sådant av ett barn som endast är fem år. Även om konflikten sedan kom var det ju inte självklart att det skulle vara just Dag som triggat igång den, trots att det var han som visade tydligt att han var del i den. Var det möjligen så att jag, genom att visa med min förlängda närvaro kring deras lek, visade på ett minskat förtroende för deras kompetens att leka själva i sig skapade förutsättningarna för konflikten? Kan mina förutfattade tankar kring barnens eller snarare Dags samspel med kamraterna visat sig genom mitt kroppsspråk så tydligt att de omedvetet fullföljde mina förväntningar eller snarare farhågor?

På riktigt

Bästa sättet är att sätta en pedagog under väl valda situationer till att observera barnet som har ett ”problemskapande beteende”. Edfeldt (2015) skriver att det alltid finns något som triggas igång olika beteenden. Först bör man tänka efter i vilka situationer under dagen de oftast uppstår. Till exempel vid rutinsituationer där barnet behöver avbryta det den höll på med. Sen väljer man ut en i arbetslagen som observerar barnet på avstånd under en begränsad tid. Vid nästa arbetslagsmöte diskuteras det alla har sett och vi diskuterar om det finns något mönster i barnets handlande. När det har kommit så långt blir det lättare att se vilka insatser som behövs sättas in. Det kan vara allt från att ändra i miljön, hur någon tilltalar barnet, hur många som kan ingå i aktiviteter, att förbereda i god tid så att barnet kan avsluta i sin tid.

I Dags fall uppfattar jag att ursprunget till hans häftiga utbrott och ilska ligger på ett mer psykiskt plan. Med det menar jag att han har höga krav på sig själv, då han säger att ”det måste vara på riktigt”

(berättelsen s.6). Även att det är svårt för honom att släppa på kontrollen över leken kopplar jag också till en inre känsla. Jag upplever det som att Dag tar stort ansvar för att leken ska gå rätt till, enligt honom, och hans upplevelse av grunden till leken, enligt det han sett och tolkat. Jag nämner även att pojken har ett syskon som vi också upplevde tog på sig att leda och vara en slags förebild i leken. Det var kanske i början självvalt men sedan mer en belastning. Att hela tiden ha ett sådant ansvar på sig måste vara väldigt ansträngande och energiuttömmande. Vi upplevde att han lagt ansvaret på sig själv men vid närmare eftertanke funderar jag på om det kan ha kommit hemifrån som någon typ av föreställning av att ha ett sådant ansvar.

Edfelt talade på föreläsningen om att vi utmanar barnen hela tiden att klara av nya saker, inläring av ny kunskap dagligen. Dag kanske kände förväntningar från kompisarna som en utmaning för att komma med nya lekar hela tiden och att förväntningarna blev för stora? Utmaningar kan jag se som olika trappsteg barnen ska ta sig upp för. För varje steg har de klarat av en utmaning Men ibland blir trappstegen så pass höga att barnen omöjligt kan nå upp till de utmaningar som ligger framför dem. Alla barn har sina egna trappor med olika höga steg och det är upp till oss pedagoger att hjälpa dem uppför efter deras förmåga. I läroplanen för förskolan (Lpfö -98, s.9) står det att ”**Förskolan ska sträva efter att varje barn** utvecklar sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära”. Om ett steg är för högt kan det medföra att barnet tappar intresse eller känner sig misslyckad inför utmaningen och därför måste jag som pedagog hjälpa barnet, det kan jag göra genom att erbjuder mellansteg, eller som Edfelt beskrev i sin föreläsning, en stege med flera mindre steg upp till nästa steg. Har jag använt mig av några av dess insikter i min berättelse. En del kanske men tankarna hade jag inte fått insikt i än när berättelsen utspelade sig.

Lekkompetens – vad innebär det?

Att leka är det centrala ”i att vara barn” skriver Karin Norman (1996, s.126). Men vad innebär då leken för barnen? Edfelt (2015, s. 81) menar att det finns olika lekar och av de han nämner som jag finner aktuella i min reflektion av berättelsen är rollek och fantasilek. Han menar att många femåringar inte har utvecklat och bemästrar rolleken än. Det jag såg bland de femåringar som lekte tillsammans var kunskapen att leka rollekar ganska utvecklad. Det kan bero på att vi på min förskola hade gett förutsättningar för att utveckla leken. Rolleken kräver olika ”förmågor och färdigheter” (Edfelt, 2015, s.82) där det blir viktigt att ”kunna läsa av andras ansiktsuttryck, kroppsspråk, intentioner och vilja” (Edfelt, 2015, s.83). Även att kunna styra och bli styrd i leken, flexibilitet, inlevelseförmåga, följsamhet, minnas lekens tidigare händelser och fantasi blir viktiga kunskaper. I leken kan jag se att Dag besitter

flera av dessa kunskaper men fallerar kraftigt i vissa. Hans fantasi, inlevelseförmåga och att komma ihåg leken är inga problem men att låta sig bli styrd och vara följsam för kompisarnas fantasi har han svårare med. Kan det vara så att han känner att han tappar kontrollen över leken och kan då inte vara den lekförebild han troligen har satt upp för sig själv?

Det förekommer mer eller mindre konflikter i alla lekar och de är ofta utvecklande. Barnen lär sig att argumentera, uttrycka sina känslor och att det finns olika sätt att se på en händelse eller lek, skriver Edfelt (Edfelt, 2015, s.84). Det som blir problematiskt är när barnen blir fysiska eller kränkande mot andra i leken. När de är små är det inte ett så stort problem men när de blir äldre behöver ofta en vuxen gå in liksom jag gjorde när Herman, Dag och de andra i leken började skrika och bli fysiska. Edfelt skriver att det är viktigt att jag som vuxen går in och medlar utan att tillrättavis och därmed förstöra barnens chans till vidare lekutveckling. Det är just de tankarna jag brottas med. Hur ska jag bemöta konflikterna i leken utan att kväsa nyfikenheten och att minska deras möjlighet till att lära sig lösa konflikter i framtiden? Edfelt ger råd om att jag ska visa nyfikenhet, att vara öppen och ta in barnens tankar, viljor och tolkningar kring hur de kan lösa konflikten. Vilket var det jag försökte starta när jag bad alla barn som varit med i leken att sätta sig ner och börja berätta vad de kände och upplevde. Jag hann få viss information om händelsen men inte så mycket att vi kunde lösa konflikten samt att förstå vad som startade den eftersom vi blev avbrutna av föräldern. För mig kändes det inte vidare bra. Hur kändes det då för barnen? Det jag funderar på är om det går att få bra reflektioner eller kanske bättre reflektioner om jag tar upp händelsen dagen efter. Till viss del kanske det är bra att få lite distans till händelsen men samtidigt kanske de inte kommer ihåg viktiga delar. Min erfarenhet är att barnen oftast kommer ihåg det som gjorde mest intryck på dem och kan därför i diskussioner dagen efter ha glömt för mycket för att ge återberättandet en mening.

När jag lämnade de barn som var kvar att leka vidare kanske jag istället borde ha gett dem mer av min tid trots att Dag hade gått hem. För att ge dem ett bättre avslut och kanske få till en utvecklande lärsituation om lek, samspel och förståelse för att andra kan uppfatta samma händelse olika. Det kanske i ett vidare perspektiv kan hjälpa Dag då hans kamrater möjligen har tillskansat sig fler strategier för att hantera liknande situationer och därigenom också ge Dag möjlighet att lära sig genom att själva handla utifrån nya strategier. Min erfarenhet är att barn lär väldigt bra av varandra och att som pedagog inte vara rädd att dra nytta av det. Det kan stärka både det barn som lär ut samt det barn som lär sig något nytt av sin kompis. Människan i allmänhet tittar och anpassar sig till vad som händer i omgivningen. Där tror jag att jag som pedagog kan påverka hur miljön ser ut för att skapa positiv, intressant och utmanande lekmiljö som kan hjälpa dem utvecklas. Men det är även en stor utmaning för mig som pedagog då varje barn ligger i olika faser samt att barngrupper, förskolor mm ser så olika ut och är i ständig förändring.

LIP- Lösningssinriktad pedagogik

Jag upplever att det saknas utbildning, som kan ge oss bra användbara verktyg som i sin tur hjälper barnen. Visst har vi tillgång till många fina kurser men det finns sällan tiden att verkligen arbeta utifrån det man lärt sig på ett effektivt och fungerande sätt. Ofta är det tiden som brister men även prioriteringar, från ledningar, inom förskolan som önskar att vi ska arbeta efter så många olika arbetssätt att det blir omöjligt att verkligen bemästra en kunskap helt eller i alla fall så pass att det blir en praktisk kunskap istället för en vetskap om teorin. Jag har, för några år sedan, fått uppleva en positiv erfarenhet som motsäger det jag skrev i tidigare mening. Mitt arbetslag fick gå en väldigt givande kurs i ”Lösningssinriktad pedagogik” (Måhlberg & Sjöblom, 2010), förkortas vidare LIP, för många år sedan. Det är ett konstruktivt ”förhållningssätt” (Måhlberg & Sjöblom, 2010, s.9) och innebär i korthet att man belyser det positiva beteendet, uppmuntrar med meningar som handlar om vad du önskar att barnet/barnen ska göra. Inte vad du inte vill att de ska göra. Om jag utgår ifrån min berättelse skulle det kunnat se ut som följer.

- Vilken rolig lek ni har,
- Vad bra att alla får vara den karaktär den vill i eran lek.
- Jag vet att ni kan leka själva en stund och jag kommer tillbaka och tittar till er ifall ni behöver hjälp att tillföra något till er lek.

Genom att uttrycka att jag litar på att det leker bra själva så visar jag dem att jag förväntar mig det och om de leker bra när jag kommer tillbaka kommer de att få positiv bekräftelse och uppmärksamhet av mig. Barn försöker ofta att få en vuxens uppmärksamhet och bekräftelse i olika situationer under en dag. Tyvärr är den negativa uppmärksamheten den som oftast hörs och syns mest och kan då skapa en negativ spiral. Men jag som pedagog kan förändra mitt förhållningssätt genom att använda mig av LIP. Min erfarenhet är att barn inte uppfattar ordet inte. Måhlberg och Sjöblom beskriver det som att det då blir som ”ett slags självuppfyllande profetior” (Måhlberg & Sjöblom, 2010, s.114). Med det förstår jag att om jag säger till barnen att inte springa i rummet så kommer troligen endast ordet springa fastna i deras minne och de har inte tagit in hela instruktionen. Om jag istället säger att jag vill att de ska gå långsamt i rummet finns det större möjlighet att de gör det. Dels för att jag uppmuntrar det jag vill att de ska göra samt att jag lägger min instruktion med fokus på något de kan göra. Min egen erfarenhet är att det är svårt att fokusera på intet utan fokuset hamnar på det som kommer efter. Jag kommer ihåg en tydlig sådan händelse från när jag var liten och hade just lärt mig att cykla. Min pappa ropar att jag inte

ska cykla i hålet. Det enda jag kunde fokusera på var just hålet och naturligtvis hamnade jag i det och ramlade av cykeln. Jag funderar på vad som hade hänt om han istället hade ropat att jag skulle cykla på höger sida om hålet? Hade jag fokuserat på den högra sidan och därmed cyklat förbi hålet istället? Det kommer jag nog aldrig få veta helt säkert men med den erfarenheten och mina nyare kunskaper kring LIP så är jag kanske inte övertygad men inspirerad att använda mig av det tankesättet och sätt att kommunicera med barnen.

Då min tidigare arbetsgrupp hade gått kurser i LIP avsattes flera tillfällen där vi diskuterade hur vi skulle träna oss själva att tänka på det sättet som signifierar lösningsinriktad pedagogik. Sedan arbetade vi en tid i barngrupperna och påminde varandra varje dag. Vi talade i små grupper med jämna mellanrum om hur det hade gått och vilka funderingar som dykt upp. Vi diskuterade svårigheter och det som hade fungerat. Hela processen tog över ett år innan vi kände att alla hade kommit en bra bit på vägen. Det man dock inte får glömma är att även om jag tycker jag bemästrar en teknik, oavsett det är ett bemötande eller att sy, så måste jag jobba aktivt hela tiden med att påminna mig om hur jag vill arbeta. Kunskap är en färskvara enligt min erfarenhet. Tyvärr slutade halva arbetsgruppen under kommande år och de nya pedagogerna hade ingen kunskap kring det sättet att tänka. Även om vi som var kvar försökte informera, visa mm blev det inte samma sak då vi inte fick tid för de värdefulla diskussionerna i små grupper och helgrupp som vi haft tidigare.

Forumteater

För många år sedan arbetade jag med en Isabella, förskollärare, som var kunnig inom forumteater. Isabella handledde mig i grundtekniken att använda forumteater till att visa barnen hur tokigt det kan bli när man gör vissa saker. Sedan fick barnen vara med och ändra teatern så att den visade ett bättre handlande och visa på hur karaktärerna kunde agera med respekt och ödmjukhet inför sina kamrater. Det var en väldigt bra och pedagogisk metod. Då Isabella inte längre arbetar i min kommun och vi har tappat kontakten sökte jag information kring forumteater via bibliotek och internet. Biblioteken gav tyvärr ingenting men på internet fann jag en utvärderingsrapport som tydligt beskriver hur metoden fungerar. Jag mindes under mitt arbete med min essä hur positivt resultatet hade varit då vi arbetade med metoden för att hjälpa ett barn med utagerande beteende. Vi hade provat så många olika teorier för att hjälpa barnet att komma vidare i sin affekt och idéerna började tryta när Isabella frågade om jag var villig att pröva. Jag ser stora likheter med det barnet och med Dag och funderar på ifall forumteater kan vara ett sätt att hjälpa honom att hantera känslor bättre och ge mig strategier för att arbeta förebyggande.

Projektet är ”Säg STOPP! - ett antimobbingsprojekt från Kulturskolan i Katrineholm”(2009-2011) och författarna är professor Karin Zetterqvist Nelson & doktorand Sofia Kvist Lindholm. Projektet utfördes i årskurs fyror mellan 2009-2011 för att finna strategier mot mobbningen i skolan. Jag finner dock metoden så intressant att jag tror att den kan anpassas till förskolan om pedagogerna är villiga och att vi får tid att lära oss den.

Vad syftar metoden till då? Enligt författarna syftar den till ”att få barnen medvetna om olika handlingsalternativ” [...] ”att reflektera kring hur” [...] och ”där åskådarna spelar en viktig roll” (Zetterqvist Nelson & Kvist Lindholm, 2009-2011, s.10). I projektets början användes en inspelad film av en mobbningsituation som visades upp för barnen. Barnen ombads sedan att komma på en alternativ handling och efter visningen fick barnen skriva, rita och berätta vad de hade kommit fram till. Vissa valde även att spela in en egen film med annan lösning på handling. Under projektets arbete intervjuades barn och pedagoger och resultatet från barnen visade tydligt att det hade gjort ett starkt intryck. Projektet skapade möjligheter för barnen att närma sig ämnet ”ur ett ”lekande” perspektiv” (Zetterqvist Nelson & Kvist Lindholm, 2009-2011, s.11) och skapade möjligheter för att reflektera kring ämne. ”Eftersom metoden är flexibel och möjlig att anpassa till en föränderlig och dynamisk skolpraktik, utgör metoden ett viktigt komplement till pågående värdegrundsarbete” (Zetterqvist Nelson & Kvist Lindholm, 2009-2011, s.11). Värdegrunden är ständigt närvarande i vårt dagliga arbete inom förskolan och kan man stärka den genom att arbeta med forumteater så tycker jag att det är värt arbetet. Men det kräver att samtliga berörda pedagoger är villiga och har den öppenhet det krävs för att kunna arbeta dramapedagogiskt utifrån forumteater som metod. Filosofin inom forumteatern är att ”stimulera åskådarnas egna förslag” (Zetterqvist Nelson & Kvist Lindholm, 2009-2011, s.18) och på hur händelsen kan påverkas och ändras. Makten att påverka hamnar hos åskådarna det vill säga barnen själva. Genom att det blir ett spel ”mellan verklighet och fiktion” skapar det en ”mental frihet” (Zetterqvist Nelson & Kvist Lindholm, 2009-2011, s.19). Det tror jag även barnen i förskoleålder upplever och kan därmed se händelsen som utspelas utifrån, bort från sig själva.

Om jag nu skulle försöka omvandla metoden i praktiken till min verksamhet skulle det kunna fungera så att en, av pedagogerna bestämd och inövad händelse, spelas upp som en teater för barnen. I mitt fall spelas den av oss pedagoger. Sedan vänder sig skådespelarna, pedagogerna, till barnen för att diskutera vad de såg och upplevde. Här kan jag gå vidare med att be barnen att rita känslor och vad de upplevde. För att sedan försöka komma på en alternativ teater tillsammans där ingen blir ledsen, arg eller utanför. Vid det tillfälle där jag funderar på hur jag ska gå vidare och om/hur jag ska göra med händelsen dagen efter kan en enkel uppsättning av en kort teater hjälpa. Det jag måste tänka på är att manuset inte får bli utpekande mot Dag för det kan göra att han inte vill vara med och blir en passiv aktör istället. Utvecklingen för honom uteblir. Men om jag däremot kan komma på en händelse som har

samma grund kanske vi kan skapa en positiv utveckling och hitta strategier för att finna grunden till att han hamnar i en utagerande affekt och finna strategier för att hantera liknande situationer. Om jag kan verka inspirerande på barnen kanske det i förlängningen kan bli små teatrar där barnen medverkar som skådespelare och inte enbart som åskådare. Det är ett massivt jobb att ta sig an och starta men jag tror att när man väl har kommit in i arbetssättet och finner ett samspel med sina kolleger kan vara ett roligt och effektivt sätt att ta upp problematiker inom förskolan.

Att arbeta utifrån forumteater och dramapedagogik för att komma åt beteenden där någon blir utsatt eller inte respekterad ligger helt i linje med det läroplansmål under avsnittet för ”BARNNS INFLYTANDE” (Lpfö -98, s.12) där det står att ”**Förskolan ska stäva efter att varje barn** utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation,”. Det får barnen möjlighet att göra genom att vara med och ändra på händelsen i teatern vilket också ger oss pedagoger en insyn i vad barnen kanske upplever och önskar ändra på utan att bli utpekade. Det kan även ge dem strategier att själva ändra och säga stopp när vi inte finns till hands.

Avslutande reflektion

När jag valde vilken händelse jag ville undersöka i min c-uppsats var mina tankar mer i att utreda vilka konsekvenser barnet skulle få som kanske kunde hjälpa barnet att ändra sitt beteende eller i alla fall få förståelse för varför det gick över styr. Jag kände en väldig frustration över föräldrarnas agerande, i det här fallet Dags föräldrar. Under skrivprocessen har jag mer och mer börjat undersöka vad jag själv kunde ha gjort för att förebygga och positivt stärka barnet som har ett utagerande beteende. Det har varit en mycket intressant resa och har förändrat min syn på min profession och hur jag tänker in miljö, mitt eget och mina kollegers inverkan. Så istället för att finna konsekvenser som lösning för barnet har jag fått många inspirerande tankar kring hur jag kan arbeta förebyggande istället. Jag har ändrat mitt egna fokus ganska mycket under tiden jag har skrivit och kommit att betraktat min berättelse utifrån olika sätt att se på en händelse genom att lära mig strategier för hur jag kan komma till insikt över vad som faktiskt hände och vad som skapade konflikten från början.

När föräldern nämner ordet *skam* reagerar jag ganska starkt. Att höra en förälder, högt säga om sitt barn till andra, att det känner skam känns för mig inte bra. Speciellt som ordet skam oftast har en kraftigt negativ klang och det var vad jag uppfattade i föräldrarnas röst och mening i ordet. Jag har under min utbildning fått mer insikt om ordet skam, dess ursprung och att det faktiskt finns positiva sidor i den känslan. Det var helt nytt för mig för det förmedlas sällan från vuxna till barn. Inte enligt min erfarenhet

i alla fall. Att få reflektera över ordet skam och utgå ifrån en händelse som jag har varit delaktig i har varit väldigt intressant och givande. Något jag kommer att ta med mig till mina nuvarande kolleger och utveckla mer kunskap kring.

Jag har med mitt skrivande fått kunskaper kring många olika sätt att se på min berättelse. Jag har vidgat min kunskaps horisont. Något som jag under mitt skrivande funderat över, är om jag kan samla mina nyvunna kunskaper om utagerande beteende, lösningsinriktad pedagogik samt skam och skuld och gestalta dem genom forumteater? Blir det kanske för invecklat för barnen inom förskolan att hantera eller är det bara jag som sätter upp hindren? Forumteater är något som fångat mitt intresse och som jag vill ta reda på mer om. Jag tror att jag kan komma till insikt tillsammans med barnen via teatern på ett lekfullt och inspirerande sätt. Och med hjälp av forumteater arbeta fram strategier som kan hjälpa dem när de kommer upp i skolan där de kommer att möta många kamrater med olika erfarenheter.

Jag vet fortfarande inte vad som hade varit bäst i mitt försök att hantera konflikten i barnens lek. Det jag dock kommit fram till är att det inte alltid är den som slår som bär skuld till konflikten men att densamme absolut är del i den. Något som slår mig också är att jag inte har tänkt så mycket på vad de andra tre barnen hade för roll i konflikten. Möjligen beror det på att det bara var Astrid av de övriga tre som kort innan kom till tals innan vi blev avbrutna. Möjligen kan det ha varit någon av dem som utlöste början till Dags kraftiga affekt. Möjligen började den med något litet som sedan eskalerade till något som för Dag blev okontrollerbart. Jag nämner i tidigare reflektion att Herman inte alltid är så oskyldig som han vill visa sig. Kanske mitt fokus borde ha legat på hans handlande eller i alla fall hans del i det som triggade igång konflikten istället för att fokusera på Dag.

Det som har påverkat mitt sätt att se på utagerande barn mest är det David Edfelt har skrivit. Edfelt skriver på ett sätt som blir lättförståeligt samt att han ger förslag på strategier och andra sätt att tänka för mig som pedagog. Jag kommer definitivt att söka mer kunskap kring forumteater och försöka skapa metoder för att få in mina andra kunskaper kring förebyggande av utagerande beteenden in i teatervärlden. Den tuffaste uppgiften blir nog att få med mig mina kolleger, för utan dem kommer det inte att fungera.

Litteraturlista

Alsterdal, Lotte (2014). ”Essäskrivande som utforskning”. I: *Konst och vetenskap. Essäer om estetiska lärprocesser*, Burman, Anders (red.). Stockholm: Södertörns högskola. Hämtad på kurswebben.

Brinkkjaer, Ulf & Höyen, Marianne (2013). *Vetenskapsteori för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur AB

Edfelt, David (2015). *Utmaningar i förskolan, att förebygga problemskapande beteenden*. Stockholm: Gothia fortbildning

Edfelt, David (2015-10-12) Föreläsning *Utagerande barn i förskolan – om frustration, ilska och konsten att styra sig själv*. Saturnus Konferens, Stockholm: Kompetenstjänst

Hammarén, Maria (2005). *Skriva en metod för reflektion*. Stockholm: Santerus förlag

Havnesköld, Leif & Mothander, Risholm, Pia (2009). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Liber AB

Lpfö-98 (rev. 2010). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket

Lönnroth, Ami (1984) En artikelserie ur Svenska Dagbladet (utgiven september-oktober 1984 i SvD), (tryckt 1987) *Skam och Skuld*, Malmö: Svenska Dagbladets Förlags AB

Måhlberg, Kerstin & Sjöblom, Maud (2001) 5:e rev. Uppl.. *Lösningssinriktad pedagogik – för en roligare skola*. Falun: ScandBook AB

Nordahl, Thomas, Sörlie, Mari-Anne, Manger, Teje, Tveit, Arne (2010). *Att möta beteendeproblem bland barn och ungdomar – Teoretiska och praktiska perspektiv*. Stockholm: Liber AB

Norman, Karin (1996). *Kulturella föreställningar om barn*. Avesta: Rädda barnen och författaren

Patel, Runa och Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Tuulikki, Oinonen, Jojo (2014-01-12) Föreläsning *Det finns inga jobbiga barn – bara jobbiga känslor. Att förstå den goda skammens roll i relationer*. Huddinge: Södertörns Högskola
Finns även som webbföreläsning, *Aktivt föräldraskap – Skam – Ledarskap utan att kränka* (tillgänglig 5/12 2015) <http://www.youtube.com/watch?v=QVpa2FvGV8Y&feature=youtube.be>

Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Tryck: Elanders Gotab. (elektronisk) <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (tillgänglig 3/12 2015)

Zetterqvist Nelson, Karin & Kvist Lindholm, Sofia (2012). *Säg STOPP! – ett anti-mobbningsprojekt från Kulturskolan i Katrineholm. Forumteater och dramapedagogik när elever i år fyra utarbetar strategier mot mobbing (2009-2011)*. Forskningsrapport, Linköping: Tema Barn <http://swepub.kb.se/bib/swepub:oai:DiVA.org:liu-77844> (tillgänglig 6/12 2015)